

POPRZYSIĘGAĆ (54) *vb impf*

o oraz a jasne.

inf poprzysięgać (3). ◇ *praes 1 sg* poprzysięgąm (26) [w tym zapis: -ąm (1)]. ◇ *3 sg* poprzysięgą (6). ◇ *1 pl* poprzysięgamy (1). ◇ *2 pl* poprzysięgacie (1). ◇ *3 pl* poprzysięgają (9). ◇ *praet 3 sg m* poprzysięgął (3). ◇ *con 3 sg m* by poprzysięgął (1). ◇ *pass praes 3 sg* poprzysięgą się (1). ◇ *part praes act* poprzysięgając (3).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w. s.v. poprzysięgdz.

1. *Błagać zaklinając, usilnie prosić; adiurare Vulg, PolAnt, Cn; obtestari Mącz* [w tym: kogo, co (24)] (26) :

poprzysięgać przez kogo, przez co [= ze względu na kogo, na co] (16): Leop Cant 2/7; BibRadz Cant 2/7; Poprzyięgam was cory Ieruzalimskie przez lárny álbo przez lánie polne/ ábyście nie budziły/ áni porużwały miłości [tj. osoby ukochanej] poki oná záchce. BudBib Cant 3/5; Przetoż [...] profzē/ y przez stráfzliwy fądny dzień was poprzyięgam/ [...] ábyście gi [on sprosny obyczaj] iáko iad dyabelki z wáfzych bieśiad wyrzucili. WerGość 269; Cifz [mężni przodkowie]/ iefliż co po śmierci czuią/ was profzā y poprzyięgáią przez kości przodków wáfzych [...] niepodawaycie [Turkom] [...] tę drogā wolność/ tę Rzeczpołpolitā OrzJan 17; GosłCast 51. Cf Zwrot.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym: (a)by (18), bezspójnikowo z orzeczeniem w imp (4)] (22): Poprzyięgám cie przez boga żywego/ aby nám powiedziál iefłlis ty kryłtus fyn boga żywego? OpecŻyw 114 [Vulg Matth 26/63; przekład tego samego tekstu RejPosWstaw, LatHar, WujNT, [CzechNT]]; MurzHist P3; Leop 3. Reg 22/16, Cant 2/7; BibRadz 3. Reg 22/16, Cant 2/7; RejPosWstaw [21³]; BudBib Cant 3/5; BudNT Mar 5/7; SkarŻyw 227; WerGość 269; OrzJan 17, 20, 32, 109; LatHar 695; [zły duch mówił do Jezusa] poprzyięgam cię przez Bogá ábyś mię nie męczył. WujNT Mar 5/7, Matth 26/63, 1.Thess 5/27; Tákiego też łzczęścia łam Iozeph łobie życzyl/ poprzyięgáiąc bráciā áby kości iego z łobā ná onoż mieylce oycā iego wyniesli z Egiptu. SkarKaz 386a; [Jempsar do mamki] Przez twoie łrébrné włofy vkocháné moie/ Prze to coś ze mnie znála/ kiedy dobro twoie/ Profzē/ y poprzyięgam/ rátyy iefli możefz GosłCast 51, 64; [Poprzyięgam was [Obwiēzuię was przyięgā Leop 1561] corki Ierozolimkie/ ieflibyście potkály mego miłego/ ábyście mu oznaymili žec dla miłości mdleię. Leop Cant 5/8 (Linde); CzechNT Matth 26/63].

W charakterystycznych połączeniach: poprzysięgać po kilkakroć, po wtore i po trzecie.

Zwrot: »poprzysięgać przez, na Boga (żywego) (a. Pana), prze żywy Bog, przez imię Boże, w imię Pana Boga, na świętā Trojćę« = adiurare in nomine Domini (a. per Deum (vivum), a. per Dominum) Vulg, PolAnt [szyk zmienny] (8:1:1:1:1): OpecŻyw 114 [2 r.]; Leop 3. Reg 22/16; ábowiem Káifalz pytał/ Poprzyięgam cię przez Bogá żywego/ iefliś ty iefł Kryłtus Syn Bogá żywego? GrzegRóżn L3; Obtestor, Prze żywy Bóg profzē/ poprzyięgam. Mącz 452d; RejPosWstaw [21³]; BudNT Mar 5/7; Káifalz też poprzyięga Iezulá Pánā/ ná Bogá żywego CzechRozm 5v; Ná świętā cię Troycā poprzyięgam/ nie nábyway kłáfztorowi pienedzy/ áni imion/ á siołtr rzeczāmi łwiátā tego niezábáwiay. SkarŻyw 227; LatHar 695; Poprzyięgam was przez Pánā/ áby ten list przeczytan był włzytkiey łwiętey bráciey. WujNT 1.Thess 5/27, Matth 26/63, Mar 5/7; [MurzNT Mar 5/7 (Linde błędnie Matth 5/7); CzechNT Matth 26/63].

Szereg: »prosić i poprzysięgać« (6): *Mącz* 452d; [*niewiasty i dziatki*] z krzykiem wielkim leżą v nóg wálznych/ ręce łwé do was wznofzą/ was profłzą y poprzysięgáią/ ábyście ráczéy/ gđże ich bronic niechcecie/ ciálá ich niefczélne popalic dáli *OrzJan* 20, 32, 109; *WerGośc* 269; *GosłCast* 51.

2. *Rozkazywać, wypowiadając zaklęcia, czarować; exorcizare Mącz; adiurare Vulg [w tym: kogo, co (7)] (8)* :

Ze zdaniem dopełnieniowym (2): Poprzyfięgam cię łtworzenie Wody/ w imię Bogá Oycá wfczchmogącego/ w imię Iezu Kryłtá Syná iego Páná náłzego/ y mocą Duchá Świętego/ áby łe łtalá Wodą poprzyfiężoną *KrowObr* 71v, 73v; [*HerbNauka Tv (Linde błędnie T2)*].

Zwrot: »poprzysięgać przez Boga (żywego) (a. Jezusa), w imię (Boga) Ojca, ([i]) Syna [i] Duchá Świętego] (a. mocą Duchá Świętego)« (4:1): Poprzyfięgam cię łtworzenie Wody/ przes Bogá żywego/ przes Bogá prawdziwego/ przes Bogá Świętego. *KrowObr* 73, 71v, 73v; Poprzyfięgam (*marg*) Poprzyfięgamy G. (–) was przez Iełulá [*Adiuro vos per Iesum*] ktorego Páweł opowieda. *WujNT Act* 19/13; [*HerbNauka Tv (Linde błędnie T2)*].

»poprzysięgać umarłe« (1): *Necromanticus*, Poprzyfięgácz vmárłych/ który zwálzczá [!] poprzyfięgá vmárłe á rádži łe ich. *Mącz* 244a.

Szeregi: »czarować i poprzysięgać« (1): Niewłpominam łefz tu drugie⁸⁰ gułlenia wod iáko tzáruiecie y poprzyfięgácie Wodę/ w Sobothę przed wielką nocą *KrowObr* 72v.

»poprzysięgać, (abo, [i]) zaklinać« (2): A kfiádz przedfię poczáł iakieś gełty łtroić i dułzne nieprzyjaciele wołaiąc poprzyfięgáć/ abo iáko mowiá zaklinać/ aby nieborakowi na język wylełzi i mowili *MurzHist* P3; *Mącz* 111b; [Poprzyfięga bowiem y záklina kapłan dułznego Nieprzyaciála/ w imie Oycá y Syná y Duchá łwiętego; aby z onego łtworzenia Bożego/ ktore ma być krzczone/ [szatan] wylzedł y odstawił. *HerbNauka Tv (Linde błędnie T2)*].

3. *Zobowiązywać się pod przysięgą; (iure iurando) obstringere, obiurare Mącz (19)* : *Obiuro*, id est, iure iurando obstringo, Poprzyfięgam/ pod przisięgá záwięzuyę. *Mącz* 178d, 257d.

poprzysięgać komu (4): Nie poprzyfięgáł Bóg Królom wiecznie chowác Królestwá *OrzQuin* X4; *RejAp* 80v, 86v; *RejPos* 133.

poprzysięgać co (1): Iuż drudzy y chociay łá ná łtolicach krolow y infznych/ przedfię temu krolowi [tj. *papieżowi*] łwemu wiáre łwoię połlubuiá y poprzyfięgáią. *RejAp* 80v.

cum inf (7): A sjem – już tak zwyczaj odzierzał, ktory nam krolowie polscy naszymy tak wieczno dzierzeć poprzyfięgáją jako i ine przywileje – z tych trzech stanów złożony jest *DiarDop* 114; *OrzQuin* X4; *RejAp* 86v; Królowie Polłcy w łwých łurámenćiech poprzyfięgáią té prrogátiwy łtanowi temu dochowywác *SarnStat* 69, 60, 1292; *PowodPr* 44.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): *RejPos* 133 cf *Szereg*.

Zwrot: »mocnie (a. mocno) poprzysięgać« (2): Y iáko tu mocno wam poprzyfięga nie omyłic was w pociechach wálznych *RejAp* 86v, 86v.

Szereg: »poślubowác (a. záslubowác) i (a) poprzysięgać« (2): *RejAp* 80v; A łefzczeć ktemu [*Bóg*] záłlubuie á poprzyfięga/ iż ciebie łámego/ á ni kogo inego zá tobá profłzającego/ wylłuchác chce *RejPos* 133.

a. *Potwierdzać przysięgą* [w tym: co (6)] (7) : Tákíe y Pan náłz zázwždy powiedáiąc łwe łłowá zázwždy íe poprzyłięgáć raczył dekretł vczyniwlzy: Iż ktho ím nie wierzy iż íest íuż ółádzon. *RejAp* 196v; *RejPos* 132v; *ActReg* 17; Nárzekał [...] Chryzostóm s. ná łwoie krześciány/ iż [...] ábo łámi przysięgáli/ ábo drugich do przysięgi dopułzczáli. Dawáiąc do tego tę przyczynę/ iż ábo łie prawdá poprzyłięga/ ábo fałłz: Ieśli prawdá: coż ímię Boże prozno do tego przywóđzić? Ieśli też fałłz: to íełzće obráźliwłza/ prawdę íłtą ktorą Bog íest/ do fałłzu przyłádzac. *PowodPr* 48; [Potým Szpar Podkánclerzy ártykuły czyłtał/ Ktore Krol poprzyłięgał *ZbyłDroga* F4v].

poprzysięgać komu (1): prołłł ích dla Bogá/ áby oycá íego wyzwołili: obiecuąc ím to y poprzyłięgáiąc/ iż kołłcíoł Grecki do íednołci y połłuszeńłtwá łtáráđawnego przywíełłc íałł. *SkarJedn* 258.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (1); iż] (2): Iáko to tu y łám łrodze opowiedáć raczył/ poprzyłięgáiąc prawdziwą Bołką powiełłc łwoieł/ iż íuż nigdy łáki żadny niewdzięcznik/ nie łkółłtuie tey wdzyęczney wieczerey íego. *RejPos* 160; *SkarJedn* 258.

Szereg: »(nie tylko) obiecowáć (*a.* gruntowáć obietnicę) (ale) i poprzyłięgáć« (2): Coż rozumiełłz o tym krolu [...]/ w ktorego łłowíech nigdy żadna omyłká nie byłá nálezióńá/ kthory nie tylko prołłtemi łłowy nam grunthuie obietnicę łwoieł/ ále íą y po dwá kroć poprzyłięga *RejPos* 132v; *SkarJedn* 258.

a. *Zeznawáć pod przysięgą* [co] (1) : kthorzy opíłáli áby Powod nakłády łwoie po ółzácówániu Sędzięgo poprzyłięgáł. *GroicPorz* dd3.

*** *Bez wystarczájącego kontekstu* (1) : Composita, Adiuero. poprzyłięgam *Mącz* 178c.

Synonimy: 1. *prołłc*, *zakłłnac*; 2. *czarowáć*, *praktykowáć*, *zakłłnac*; 3. *połłubowáć*, *zálubowáć*.

Formacje współrdzenne cf PRZYSIĄC.

Cf **POPZRYSIĘGAJACY**, **POPZRYSIĘGANIE**, **POPZRYSIĘGANY**,
[POPZRYSIĘŻANY]